

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr B. H. van Arieke, Utrecht; N. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groshede, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, 's Gravenhage; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr P. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Druckers-uitgevers
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goss,
Tel. No. 58 — Postrekening No. 38000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't buitenland en Ned. Indië f9.— per jaar.
Advertentie: 35 ct. per regel.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

INHOUD: Open Brief aan den heer N. Baas, inzake zijn artikel over „Reformatie-Mentaliteit”. — Uit de Schrift: Laet ons zien: (Luk. 2:15). — Kerkelijk Leven: Doodswijven Christus of Christusfiguren. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Socialisatie of Bedrijfsorganisatie. VII. — Kuyper-Bibliografie. LXII. — Wijsbegeerte: In de school der Wijsbegeerte. VIII. — Literatuur en Kunst: Kerstklanken in de literatuur. — Persoonlijk: — Boekbespreking. — Kerknieuws.

OPEN BRIEF

aan den heer N. Baas, inzake zijn artikel over „Reformatie-Mentaliteit”.

III.

Geachte Broeder Baas!

In het begin van uw tweede artikel hebt gij ons iets over Kerkbode-redacteuren verteld. Zij zouden de brutaliteit hebben (dat woord hebt gij niet gebruikt, maar wanneer uw opmerking juist was, zou ik het toch heel gepast vinden) om hun oordeel over een of ander vraagstuk den menschen in dezen vorm kenbaar te maken: „Wij, gereformeerden...” enz. Maar hoe de gemeente over zulke dingen denkt, daarvan weten ze niet, want deze is „heel anders dan men haar over den preekstoelrand ziet”.

Laat me u eens in gemoede mogen vragen, of ge dit uw openlijk oordeel wel overwogen en naar dat eene der broederlijke liefde acht.

Vooreerst: waarom doet gij mede aan dat schimpen over Kerkbode-redacteuren? Vindt ge dat zelf, bij nadenken, niet onrechtvaardig? Dat men zulke woorden bejult uit den mond dergenen, die eigenlijk de gereformeerde waarheid niet van harte zijn toegedaan en daarom van de Kerkbode-redacteuren nogal eens een vermaning moeten ontvangen, is zeer wel te begrijpen; doch dat gij zoo spreek, begrijp ik niet goed. Natuurlijk — er zijn Kerkbode-redacteuren, die wel eens feil gaan en verkeerde dingen schrijven; maar weet u een kring ter wereld te noemen waar nooit eens een minder gelukkige uitdrukking wordt gedaan of een minder goed betoog wordt gehouden? Zijt ge zelf onfeilbaar? Immers neen!

En weet ge dan niet, welk een krachtigen steun alle christelijke arbeid in ons gansche land heeft van de Kerkbodes? Het zijn de kleine kanalen, waardoor het water uit de groote rivieren overal heen wordt geleid om alle akkers te besproeien. Laat ik me beperken tot uw eigenlijken arbeid: ik ben zeker ervan, dat het Evangelisatiewerk onder ons niet zulk een opgang gemaakt zou hebben, wanneer het niet voortdurend door de Kerkbode-redacteuren was besproken en aanbevolen. En zelfs waar ge tegenstand ondervondt, bleef dat toch niet zonder vrucht voor uw werk. Scheer de vele goeden dan niet over dezelfde kam als de enkele kwaden en wees billijk tegenover uw broeders, die met hun beste krachten de zaak van denzelfden Koning dienen als gij!

Ten tweede: ge beschuldigt de Kerkbode-redacteuren ervan, dat zij hun persoonlijk oordeel aandienen als het oordeel der gereformeerden. Ik meen, dat deze aanklacht onrechtvaardig en ongegrond is. Ik ben zelf Kerkbode-redacteur en lees reeds jaren lang vrijwel alle kerkbodes, zoodat ik, roemende omwils zijnde omdat gij mij noodzaakt, meen, tot een oordeel over deze dingen gerechtigd te zijn; zelfs waarschijnlijk meer dan gij. En dan kan ik verklaren, dat m.i. de meeste Kerkbode-redacteuren zich niet aan zulk een kwaad schuldig maken. Wanneer zij schrijven over een onderwerp zeggen ze niet: „wij gereformeerden” of „wij dominees”, maar gebruiken alleen het redactionele „wij”. Wat mijzelf betreft, ik doe dit de laatste jaren zelfs niet meer, om te voorkomen, dat men grooter gewicht zou hechten aan wat ik schrijf dan hetgeen men toekent aan een persoonlijk oordeel; en ook andere Kerkbode-redacteuren handelen aldus. Hebben we het desondanks over „Wij, gereformeerden”, dan

betreft het zulke gevallen, waarin dat woord inderdaad toepasselijk is, aangezien het een oordeel of gevoelen geldt, dat onder ons algemeen wordt gedeeld. Daarom is naar mijn meening uw niet lichte beschuldiging ongegrond en ware ze beter achterwege gebleven.

Ten derde: ge zegt, dat de gemeente heel anders is dan men haar over den preekstoelrand ziet. Daarin, gelijk in uw gansche redevoering, ligt, dat de Kerkbode-redacteuren weinig of niets weten van wat in de gemeente omgaat. Het spijt me zeer, dat ge zoo iets hebt neergeschreven! Ik ben overtuigd, dat ge ook hierin u schromelijk vergist.

De Kerkbode-redacteuren zijn vrijwel allen predikanten. Ik zal even het lijstje overnemen, dat het Gereformeerd Jongelingsblad in het nummer van 8 Dec. 11 van hunne namen gaf:

„Kerkbode-redacteuren zijn o.a.: Dr van Schelven van Amsterdam, Dr Dijk te 's Hage, Dr van der Linden te 's Hage, Dr Dooma te 's Hage, Dr Kapteyn te Zwolle, Dr Laman te Assen, Dr Keizer te Tiel, Dr Renting te Winterswijk, Dr Scheurer te Ermelo, Dr de Moor te Utrecht, Dr Kanjan te Utrecht, Dr Rullmann te Utrecht, Dr Landwehr te Rotterdam, Dr Kuyper Jr te Rotterdam, Dr Donner te Amersfoort, Dr Teerink te Amersfoort, Prof. Dr Groshede te Amsterdam, Dr Lindeboom te Amsterdam, Dr Doekes te Nieuw-dorp, Dr v. d. Meulen te Reitsum, Dr Vollenhoven te 's Hage, Dr Bouma te Leeuwarden, Dr Hagen te Delft, Dr Waterink te Zutphen, Dr Schilder te Delft, Dr van Minnen te 's Gravenzande, Dr Jonkers te Schiedam, Dr Gijsen te Scheveningen, Dr Los te 's Hage, Dr Hagenbeek te Vlaardingen, Dr Miedema te Groningen, Dr van der Vegte te Groningen, Dr Impeta te Kampen, Dr Kuiper te Kampen, Dr v. d. Velde te Kralingen, Dr van Es te Leeuwarden, Dr van Dijken te Overtoom, Dr Kerkhof te O. Souburg, Dr Bouma te Middelburg, enz. enz.”

Terecht teekent het blad hierbij aan, dat dit nog niet de helft is van het aantal Kerkbode-redacteuren. Zoudt gij nu in ernst willen volhouden, dat deze menschen de gemeente alleen zien van over den preekstoelrand? Arbeiden zij niet, sommigen reeds vele jaren lang, in het midden der gemeente? Staun zij niet dagelijks met haar in levende aanraking? Spreken zij niet voortdurend met hun gemeentelieden ook over de onderwerpen, die gij noemt? En als ge zoudt willen antwoorden: Ja maar men zegt hun niet alles! dan is mijn wederwoord: met laffe menschen rekenen wij niet. Wie de vrijmoedigheid mist om een afwijkende mening tegenover hen te uiten en te verdedigen, doch wel zoo vrijmoedig is om uit een verborgen hoekje steunen naar de Kerkbode-redacteuren te werpen — vergun me, aan het oordeel van zoo iemand geen waarde te hechten en zijn gedrag niet te qualificeeren, aangezien ik liefst alleen nette woorden gebruik.

Om al deze redenen moet ik u mijn spijt betuigen, dat gij door het schreeuwen uit het kamp der heele of halve vijanden van de gereformeerde waarheid u hebt laten verleiden om met hen mede te roepen en uw broeders te smaden en ten onrechte te beschuldigen.

Indien ge hadt willen schrijven naar den eisch, dan zoudt ge er op gewezen hebben, dat het goed is, velerlei stemmen te hooren uit en over ons

*) In een noot mag ik misschien hiervoor wel een bewijs aanvoeren, dat gij zelf kunnen, noch willen wraken.

Onder de gemaakte Kerkbode-redacteuren heeft ook jarenlang behoord Dr B. Wielenga te Amsterdam, aan wien gij veel te danken hebt en dien ge zeker niet zult smaden. Vracht van zijn arbeid in de „Gereformeerde Kerkbode” zijn o.a. de mooie boeken over het Doopsformulier, het Huwelijksformulier en het Avondmaalsformulier. Wanneer ge die eens wilt naaien, zult ge er telkens in vinden uitdrukkingen als naar „Calvinistische trant”, „naar Gereformeerde opvatting”, „dit is het Gereformeerde standpunt”, enz. Mocht dit niet? — Zeker, zult ge zeggen. Welnu, dan zult gij toch met de stukken moeten bewijzen, dat onze Kerkbode-redacteuren als regel zulke uitdrukkingen gebruiken om daarmee te dekken wat niet de Gereformeerde opvatting is doch alleen hun eigen particulier inzicht.

kerkelijk leven; ook van die menschen, die gemeenlijk in onze kerkelijke pers niet aan het woord komen. En dan zou ik u dadelijk gesteund hebben; want inderdaad, zelfs al wordt het wat krom gezegd en worden er grotere of kleinere fouten gemaakt, ook ik acht het van veel betekenis, dat ieder, die wat op zijn hart heeft, dat de moeite van het aanhooren waard is, zich onbelemmerd kan uiten. De Reformatie moet daarvoor de gelegenheid geven. Het blad is er voor. En daarom, broeder Baas, ook al moet ik opkomen tegen heel wat dat uit uw pen is gevloeid, ik betreur het toch niet, dat ge gesproken hebt. Niet alleen omdat ik daardoor gelegenheid kreeg om ook mijn hart eens te luchten (waartoe men anders, zonder bepaalde aanleiding, niet zoo komt), maar vooral omdat ik het op hoogen prijs stel, het oordeel van anderen te vernemen; ook van zulken, die niet gewoon zijn, hun meening over kerkelijke zaken in het publiek te uiten.

Thans een ander deel van uw tweeden brief, n.l. wat ge hebt geschreven over de Catechismus-prediking. Ik zal daarop niet in den breede ingaan, want ik ben al aan mijn derden brief en heb nog het een en ander op mijn hart over uw 3e-5e artikel, zoodat ik me moet beperken. Het onderwerp was anders de moeite wel waard en aan stof zou het me niet ontbreken; doch ik hoop zelftucht te betrachten.

Vergun mij dan een tweetal losse opmerkingen.

De eerste raakt uw mededeeling, die ik zekerheidshalve hier letterlijk van u overneem: „Er gebeuren zulke vreemde dingen in ons kerkelijk Jeruzalem. Een ouderling komt op huisbezoek. Er is een vrouwelijke huisgenoot, die daar in dienstbetrekking is. Hij stelt haar ééne vraag, niet of zij ter kerk ging, of zij vrede had. Neen, of zij hem ook het onderscheid kon zeggen „tusschen de Calvinistische en Zwingliaanse opvatting van het Avondmaal?” Anno Domini 1922.”

Zoo hebt ge geschreven, zoo hebt ge laten drukken en niet in de drukproef deze zinnen geschrapt. Broeder Baas — ik begrijp u daarin niet! Straks moest ik u wijzen op het onbillijk beschuldigen en smaden van onze Kerkbode-redacteuren; thans moet ik met nog veel meer kracht opkomen voor onze ouderlingen.

In de eerste plaats: zijt gij zoo zeker van de publieke beschuldiging, die ge doet? Laat ik u enkele vragen stellen: 1o van wien weet ge dit? Van de betrokkene zelf of hebt ge het uit de tweede hand? 2o indien van de betrokkene zelf, hebt ge toen de rechtvaardigheid betracht en ook den ouderling gehoord? 3o is u toen uit mededeelingen van beide kanten gebleken, dat het geval zich geheel heeft toegedragen zooals u het vertelt? 4o hebt u toen dien ouderling vermaand over zijn zonderlinge manier van optreden en hem broederlijk op de dwaling zijns wegs gewezen?

Naar den aard der liefde neem ik van u aan, dat ge alle deze vragen in bevestigenden zin kunt beantwoorden. Dan is daarmede een geval geconstateerd, waarin een ouderling ter gelegenheid van huisbezoek dwaas optrad en is deze broeder op zijn fout gewezen, zoodat hij die niet meer zal begaan, naar we willen hopen. Maar nu vraag ik u ten tweede: waarom zet ge dat geval in de courant? Is dit een voorbeeld van de manier, waarop onze ouderlingen huisbezoek doen? Gebeuren er werkelijk, niet bij uitzondering doch als regel, zulke vreemde dingen in ons kerkelijk Jeruzalem? Over uitzonderingen schrijft men niet. Komt het dus herhaaldelijk voor, dat onze ouderlingen zulke domheden uithalen en zoo weinig voor hun taak berekend zijn?

Broeder Baas, gij hadt zulke dingen niet moeten schrijven en dergelijk generaliseeren doet niet zoo gering kwaad; in de eerste plaats aan uw eigen betoog; in de tweede plaats aan het werk onzer ouderlingen, dat men toch al zoo gemakkelijk ver-

oordeelt zonder het voldoende te waardeeren en zonder ook te zoeken naar het liefdevol begripen, waarop ieder recht heeft en niet het minst een ambtsdrager.

Mijn tweede opmerking geldt uw advies over het splitsen of combineeren van Zondagsafdeelingen bij de behandeling van den Catechismus. Ge schijnt dat zoo bijzonder te vinden, dat naar ge verwacht men u daarbij dadelijk met een „Maar broeder“ zal tegenkomen in naam der routine; en ge verdenkt van zulken tegenstand vooral de dominees, want een exemplaar dezer soort voert ge, sprekende tegen u, in.

Nu zeg ik op mijn beurt: „Maar broeder...“ Hoe komt ge toch bij zulke dingen? Denkt ge alleen aan Amsterdam en vergeet ge het geheele land, waar zulke splitsingen en combinaties sinds jaar en dag overal voorkomen en nooit eenig bezwaar ontmoetten? Wij, hier in Utrecht, preeken op feestdagen doorgaans geen Catechismus en blijven toch in het spoor der Kerkorde door dan op andere Zondagen combinaties te maken zooals gij ze aangeeft. Elders doet men dat nog veel vrijer. Waarom ook niet? Beste broeder, ge kent ons niet... we vallen zoo mee! Indien ge toch nog twijfelen mocht, verwijs ik u naar de Acta van onze laatste Synode (Leeuwarden, 1920), waar ge op blz. 200 in het rapport der commissie over een nieuw catechetisch leerboek (rapporteur Dr W. A. van Es) deze woorden kunt lezen:

„Daarbij komt, dat ook de behoefte aan een ander leerboek voor den kansel in onze Kerken waarlijk niet zoo algemeen en diep wordt gevoeld. Wel zou ook in dit opzicht weder van den Catechismus kunnen worden gezegd, dat er sommige „aangelegene punten“ der belijdenis althans niet op zulke wijze in worden besproken, als misschien voor onzen tijd wel wenschelijk zou kunnen worden geacht, terwijl andere stukken er een misschien voor onzen tijd onevenredig uitvoerige behandeling krijgen. Doch men is bij de Catechismusprediking toch weder niet aldus aan de letter van den Catechismus gebonden, dat zulke bezwaren bij de prediking niet gemakkelijk zouden zijn te overwinnen. Onze Kerkenordening schrijft in artikel 68 alleen voor, dat de Dienaars „alomme des Zondags, ordinaarlijk in de namiddagsche predikatiën“ — niet den Catechismus, maar — „de somma der Christelijke leer in den Catechismus, die tegenwoordig in de Nederlandsche Kerken aangenomen is, vervat“ kortelijk uitleggen zullen. En wel gaat ze dan verder, dat „dezelve zoo veel mogelijk jaarlijks mag geëindigd worden volgens de afdeeling des Catechismus zelf daarop gemaakt.“ Doch dat „zoo veel mogelijk“ laat toch ook nog weder ruimte genoeg over, om, waar dit noodig bleek, bij de prediking Zondagen te splitsen of desnoods bijeen te voegen, en zoo de behandeling van den Catechismus over de grenzen van een jaarkring uit te breiden, gelijk dit ook de nu en dan in onze Kerken gevolgde praktijk wel bewijst.“

De Synode was het met deze redeneering geheel eens. Ik meen u dus met de stukken te hebben aangetoond, dat ge tegen windmolens vecht en dominees ziet, die slechts in uw verbeelding bestaan (behoudens alweer: mogelijke uitzonderingen, die den regel bevestigen).

En nagezien ik het heel gevaarlijk vind voor de ware reformatie en geenszins bewijs van de echte „reformatie-mentaliteit“ wanneer men zijn krachten besteedt aan generaliseeren, onjuist beschuldigen van zijn medebroeders die men moest waardeeren en achten, en strijden tegen spoken en windmolens, achte ik mij niet verantwoord, indien ik u niet mijn bedenkingen had doen weten tegen hetgeen ge in uw tweede artikel hebt ten beste gegeven nevens uw beschouwing aangaande de revisie der belijdenis, waarover Prof. Kuiper reeds het nodige heeft gezegd.

De veronderstelling, dat ge met Psalm 141:5a instemt, gaf mij vrijmoedigheid, dit schrijven tot u te richten; ik hoop, dat ge het als zoodanig wilt aannemen, want het gaat mij alleen om de goede zaak, om het recht en de waarheid. Kunt ge niet met mij instemmen — wil dan toch gelooven, dat ik het steeds zóó bedoel en niet anders. De volgende week hopen we elkaar weer te ontmoeten. Dan kom ik tot uw derde artikel.

Met broederlijken groet.

J. C. DE MOOR.

P.S. Nu moet ik waarlijk nog mijn epistel — alsof het een meis'ebrief was! — met een Post-Scriptum besluiten, omdat de hoofdredacteur van De Heraut iets gezegd heeft over den eersten brief, dien ik u schreef.

Laat me beginnen met een vergissing van prof. Kuiper te herstellen. Zooals een blik op den kop van dit blad hem kan doen zien, behoor ik niet tot de Redactie ervan, doch ben ik slechts een medewerker. Ik meen, deze verbetering te moeten aanbrengen, omdat het mij niet zonder betekenis lijkt, nadruk erop te leggen, dat ik geen verantwoordelijkheid draag voor de plaatsing uwer artikelen in dezen vorm. Ware ik redacteur, dan zou het mijn plicht geweest zijn, u alvorens uw artikelen geyantat werden in kennis te stellen met mijn bezwaren. Nu ik dat niet heb, las ik ze voor 't eerst in De Reformatie en kon ik dus niet trachten, te voren met u in 't gelijk te breien wat we nu per publieke briefwisseling zoeken in orde te brengen.

Mijn tweede opmerking is, dat de consequentie, welke prof. Kuiper uit mijn woorden over De Reformatie trok, dat we wel Roomschen en Remonstranten aan het woord zouden kunnen laten en hen daarna door Gereformeerden zouden kunnen laten weerleggen, eveneens op een vergissing berust, aangezien ons blad op Gereformeerden grondslag staat en daarom wat ik schreef vanzelf alleen gelden kan aangaande de verschillende nuances, die er onder ons zijn binnen de grenzen der Gereformeerde belijdenis.

Wat het punt betreft, of de hoofdredacteur van De Heraut apodictisch zou schrijven en volgers door dik en dun zou kweeken, doet het mij genoeg, prof. Kuiper de (overigens bijkans overbodige) verzekering te mogen geven, dat ik geen oogenblik eraan gedacht heb, zijn artikelen onder deze qualificatie te doen vallen; want juist zijn breede en diepgaande argumentatie wordt algemeen, en door mij niet het minst, gewaardeerd. Ik doelde alleen op een gevaar, dat zou kunnen ontstaan uit de methode van De Heraut, om slechts enkele personen aan het woord te laten en alleen hún inzichten te doen propageeren. Gaarne werk ook ik mede om een onjuisten indruk, dien men van mijn woorden zou kunnen krijgen, weg te nemen; vandaar dit korte naschrift.

UIT DE SCHRIFT.

Laat ons zien.

(Kerstfeest.)

En het geschiedde, als de engelen van hen weggevoerd waren naar den hemel, dat de herders tot elkander zeiden: Laat ons dan heengaan naar Bethleem en laat ons zien het woord, dat er geschied is, hetwelk de Heere ons heeft verkondigd. Luk. 2:15.

In gewichtige en gewijde oogenblikken werkt sterker dan ooit in u die ziens-drang.

Een jonge moeder zal met levensgevaar een kindeke ter wereld hebben gebracht. Zij voelt zich uitgeput en lusteloos. Maar toch, het eerste vleugje van kracht, dat in haar opwaakt, gebruikt zij om te vragen: laat mij mijn lieveling even zien.

Op den Kerstavond zal een gezin in huiselijke intimiteit bijeen zijn. Maar één ontbreekt er. Hij toeft in den vreemde. Dan zal, hoe onverwiltbaar ook, toch gedurig de wensch bovenkomen en soms schuchter worden geuit: hadden we hem ook in ons midden. Konden we hem maar eens even zien.

Ook in het geestelijke gaat dat door. De ziens-drang wordt nergens zoo krachtig openbaar als juist daar.

Het engelenlied in de velden van Efrata ruische in hemelsche schoonheid.

Het verrukte het oor van de eenvoudige mannen, die de nachtwacht hielden over de kudde.

Maar als de engelen zijn opgestegen, bekennen de herders elkander niet: was ons hart niet brandende in ons!

Doch hierin ontmoeten hun gedachten en woorden elkander: laat ons heengaan, laat ons zien.

Laat ons zien den Koning in de kribbe!

Laat ons zien het Kind, van God gegeven, Wiens naam is Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst.

En straks zal een Simeon jubelen: Want mijn ogen hebben uw zaligheid gezien.

Laat ons zien!

Die begeerte leeft op den Kerstdag in alle geloovige zielen.

En nu komt de Geest hun te hulp.

Zijn wedergeboorte raakt niet alleen het verstand in zijn oordeelen, maar ook in het zich uitbeelden der dingen.

Niet slechts het denken en de wil worden door Hem gereinigd, maar evenzeer de verbeelding.

Er bestaat — ach, waarom willen zoo tal van geloovigen daar niet aan? — ook een geheiligde fantasie.

Die moet ook op den Kerstdag in actie gebracht. De mystiek wil van de meditatie voortschrijden tot de contemplatie, het stille, godvruchtige zien.

En de prediker, die deze behoefte van het geloovig hart kent, zal hieraan trachten te voldoen.

Gelijk Paulus het een voorrecht van de Galaten acht, dat Christus hun voor de oogen is geschilderd als onder hen gekruist zijnde, zoo zal ook de dienaar op den Kerstdag de gemeente opwekken: laat ons heengaan naar Bethleem en laat ons zien!

Hij zal stilhouden bij de kribbe.

Hij zal, voorzoo veel het in zijn vermogen ligt, het kindeke Jezus in het midden der geloovige bewondering nederleggen.

En hij zal aan de schare een lofzang ontlokken ter eere van het heilig Kind, dat zoo trouw zondardaars mint.

Toch mag daarin uw overlegging van het Kerstfeest, toch mag daarin ook de Kerstprediking niet opgaan.

Want zulk zien voldoet wel aan zekere behoefte van uw hart, doch niet aan de diepste behoeften.

Ja, zelfs moogt gij de herders hun zien niet benijden.

In hun omstandigheden schonk dit hun bevrediging.

In uw omstandigheden zou deze echter nitblijven.

Gij kunt den zonnwijzer der heilontwikkeling niet achterwaarts doen gaan.

Gij zoudt na het gezicht op het kindeke Jezus niet genoeg hebben.

Want gij weet, dat Hij Man is geworden. Daar door is voor uw zielsbesef ook ten opzichte van uw Jezus in zekeren zin te niet gedaan hetgeen eens kinds was.

Zelfs een blik op het kruis zou u nog ontoereikend zijn.

Uw ziens-drang eischt meer.

Ge wilt Hem zien, die eens Kind was, daarna Kruiseling, maar thans met eer en heerlijkheid bekleed en hooger dan de hemelen geworden.

Voor de herders was het kindeke Jezus de Christus der werkelijkheid.

Voor u is het Jezus-kind wel de Christus der historische, maar niet der tegenwoordige werkelijkheid.

En gij verlangt Hem te zien, gelijk Hij nu is. Niet om Zijn heilig verleden te vergeten.

Maar om in de werkelijkheid van den volgroeienden Christus in het heden u zalig te voelen.

En het zou voorzeker niet de geringste vrucht van het Kerstfeest zijn, wanneer gij door ziens-drang overweldigd, het uw Heere in de hemelen kenbaar maakte: o, dat ik U toch eens even kon zien.

Het feit, dat gij Hem niet kunt zien, doove uw ziens-drang niet.

De ziens-drang hoort bij het Kerstfeest.

De ziens-drang hoort in elke ziel, die zich tegenover Jezus ziet geplaatst.

Dat hij bij u niet ontbreke.

Want dan zoudt gij of een ongeloofige zijn of een geloovige, die te achterlijk of te verachtend is om Kerstfeest te vieren.

Uw Kerstfeest zij een voorbereiding op den dag, dat gij Hem zult zien, gelijk Hij is.

Het zien was bij de herders het voornaamste niet, maar wel het verheerlijken en prijzen van God.

Toen de Oostersche wijzen het kindeke gezien hadden, hebben zij het aanbeden.

Is het zien u voor het oogenblik onthouden, de aanbidding is u gegund.

En die aanbidding kan bij u zooveel voller zijn dan bij de herders en Maria en Jozef en Simeon en Anna en de Wijzen.

Want voor Uw geloofssoog staat Hij zooveel meer volkomen dan voor het hunne. Hij is u rijker geopenbaard dan hun.

Als gij op den Kerstmorgen ontwaakt, dat het u dan zij, alsof een carillon het oude kerklied speelt: „venite, adoremus“, „komt, laten wij aanbidden!“

En dat gij u dan op wolken van zalige mystiek laat heendrijven naar den troon van Hem, die onder miljoenen ook u zaligen wou om daar te zingen het lied uws Liefsten, waarnaar de zangers uit Efrata's velden als met ingehouden adem luisteren.

HEPL.

KERKELIJK LEVEN.

— Doodzwijgen?

Een lezer vraagt ons — en wij mogen voorzeker hiermee zijn ingezonden stuk wel in één zinsnede samenvatten — of het niet beter ware, dat over de opleidingskwestie in ons blad gezegen werd en dat wij de bladen, welke er over schreven, eenvoudig lieten praten.

Dat kan soms noodig zijn.

Voetstoots geven we dit toe.

Wanneer zoo'n kwestie pas de hoofden heft warm gemaakt, kan men het vuur niet beter blussen dan door een voorbeeld van hardnekkig zwijgen te geven.

Ook is het vereischt, wanneer men verwacht moet, dat men door zijn schrijven de lont in het kruis werpt.

Geen van beide gevallen is hier echter aanwezig. De atmosfeer is in deze niet geladen.

Andere kwesties trekken de aandacht tot zich. En men loopt door een artikelje over de opleiding volstrekt geen gevaar die aandacht af te leiden.

We leven thans onder de nawerking der pacificatie.

En wij wenschen dien vrede niet te verstoren.

Voor het oogenblik hebben we maar één verlangen, n.l. dat de opleiding te Kampen en te Amsterdam zoo degelijk en de samenwerking tusschen beide inrichtingen zoo hartelijk mogelijk zij.

En wat dat betreft geeft de huidige toestand reden tot groote tevredenheid.

Reeds dikwijls zijn er pogingen om tot eenheid van opleiding te komen in het werk gesteld.

Maar telkens bleek het psychologisch moment nog niet te zijn aangebroken.

Wel is de dubbele opleiding ons ideaal niet.

Toch is ze ver te verkiezen boven een eenheid van opleiding, welke de kiem van verdeeldheid in zich zou dragen.

Daarenboven heeft ze ons — zij het dan ges-

financiële

waarop we

We hebben

status quo.

En van

voorslag te

beginselen

noemd, het

beginsel de

Maar als

de Theologie

een kwaad

op enkele

houdbaar

Het is

Want ju

gen, wordt

zich later

hunnens,

de opleidin

komen.

Als het i

er midden

Onbewus

bereiding p

Maar dar

van één zij

pagceerd.

Daarlego

der historie

Opdat la

een besliss

historie nie

Men zou

menfeele fa

mede van

Inzoover

blijven.

Maar de

digtheid et

Nooit wo

partijen in

wandelen.

Geheel ov

met haar t

En dood;

Toch heb

wij voor he

Wij moe

komen op

eveneens d

1892 aanva

— Christus

Eenige n

van onze i

waar klaat

Wij alar

blad of de

Nu zijn

drinking

willen wij

Want in

Christus of

Vooral i

schreven.

Ook in o

nomen.

Het laat

de Vrijzinn

aan, waar

de modern

spreken o

Het g

lijkheid,

is tot o

loren 2

wist de

deze ge

woorden

In h

reden c

in den l

moelijk

een me

woord.

Het

den Vi

waarhe

baart g

kanere

Want

dan ee

de ver

Groote

het We

ons he

Wanneer

pen met d

sterk moet

Natuurlijk

stukske de

beteekenis

Maar in

aangeroerd

De term

niet zeker

van Hem

betrouwba

Of het